

TÜRK DÜNYASI ATASÖZÜ ARAŞTIRMALARINA KATKILAR: *KARŞILAŞTIRMALI TÜRKMEN ATASÖZLERİ*, *KAZAK ATASÖZLERİ*

Serdar KARACA*

Türk dünyası atasözü araştırmalarına katkı sağlayacak *Karşılaştırmalı Türkmen Atasözleri* ve *Kazak Atasözleri* adlı kitaplar Türk Dil Kurumu yayınları arasındaki yerini aldı.

Önceki Çalışmalar

ÇOBANOĞLU, Özkul, *Türk Dünyası Ortak Atasözleri Sözlüğü*, Ankara 2004, VIII+511 s., Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı: 301.

İSMAİL, Zeyneş ve Muhittin GÜMÜŞ, *Türkçe Açıklamalı Kazak Atasözleri*, Ankara 1995, 417 s., Engin Yayınevi.

KILIÇ, Mehmet, *Türkçe Açıklamalı Türkmen Atasözleri Türkmen Folkloru*, Bursa 1996, III+150 s., F. Özsan Matbaacılık.

Karşılaştırmalı Türkmen Atasözleri

Ön sözde ifade edildiğine göre kitap, *Türkmen Nakyllary ve Atalar Sözi* (Ankara 2002) adlı esere dayanmaktadır. O kitaptaki sekiz bin atasözüne farklı eserlerden ve halk ağzından eklemelerle bu kitabın ortaya çıktığı belirtilmiştir (8. s.). Bu bilginin dışında yararlanılan veya taranılan kaynaklar ve toplam atasözü sayısı hakkında bilgi yok.

Kitap atasözleri dizmesinden (liste) ibarettir.

* Yüksek Kurum Uzmanı, s.karaca@tdk.gov.tr.

Atasözlerine ilişkin tahlilin bulunmadığı kitapta, bir sütunda Latin harfleriyle Türkmen atasözü, öbür sütunda bunun varsa Türkiye Türkçesindeki karşılığı, yoksa da tercümesi verilmiş. Atasözleri numaralandırılmadan dizilmiş; bu bir eksiklik değildir ancak bu tür çalışmalarda numaralar faydalı olmaktadır. Numaralar, hem kaç atasözüne yer verildiğinin görülmesini hem de eserden istifade edecek bilim insanlarının çalışmasını kolaylaştırır.

Kitabın künyesi: GELDIYEV, Gurbandurdı ve Yaşar KARAYUNUSOĞLU, *Karşılaştırmalı Türkmen Atasözleri (Türkmençe-Türkçe) = Deneşdirmeli Türkmen Nakyllary we Atalar Sözi (Türkmençe-Türkçe)*, Ankara 2017, 340 s., Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Dil Kurumu Yayınları: 1223.

Kazak Atasözleri

Kitap; “Ön Söz”, “Giriş”, üç bölüm ve “Kaynaklar”dan oluşuyor. “Giriş”te Kazak ve Türkiye Türkçesinde “atasözü” ıstılahından ne anlaşıldığı üzerinde durulmuş. İlk bölümde Kazak ve Türkiye Türkçesindeki atasözleri konularına göre 14 başlıkta karşılaştırmalı olarak ele alınıyor. İkinci bölümde 9943 tane Kazak atasözü konularına göre sıralanıyor. Üçüncü bölümde sözlük yer alıyor. Kitabın sonunda “Kaynaklar” var.

Kitabın ilk bölümünde Kazak ve Türkiye Türkçesindeki atasözleri mukayeseli olarak tahlil ediliyor. Belirlenen konu başlıklarına önce Kazak Türkçesi, sonra Türkiye Türkçesi atasözlerinden örnekler verilirken gerekli yerlerde Kazak Türklerinin gelenek, yaşayış ve inanışlarına açıklık getiriliyor. Kitabın bu bölümü iki Türk topluluğunun kültürünü atasözleri üzerinden anlamak için kıymetli bilgiler veriyor.

İkinci bölümde Kazak Türkçesindeki atasözleri sayı verilerek dizilirken şöyle bir usul benimsenmiş: İlk Kazak Türkçesindeki atasözü Latin harfleriyle veriliyor; sonra Türkiye Türkçesine aktarması, ardından açıklaması ve en sonunda da varsa Türkiye Türkçesindeki şekli veriliyor. Bu bölümdeki atasözleri; Kazak Türkçesi atasözü derlemeleri, sözlükler, halk bilimi ve ders kitapları ile tezlerden yararlanılarak tespit edilmiş (18. s.).

“Sözlük” bölümü, Kazak Türkçesindeki atasözlerinin söz varlığından oluşuyor. Maddelerde yalnızca açıklamayla yetinilmemiş ve maddeyi içeren bir Kazak atasözü örnek gösterilmiştir. Bu bölümle ilgili olarak madde başlarının numaralandırılması teklif edilebilir.

Kitap yalnızca atasözü dizmesi olmayıp tahlil içermesiyle kayda değerdir. Ayrıca kitabın sözlükle zenginleştirilmiş olduğunu da bilhassa vurgulamak gerekiyor.

Kitabın künyesi: GÜRSÜ, Uğur, *Kazak Atasözleri*, Ankara 2017, 1175 s., Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Dil Kurumu Yayınları: 1230.

Son Söz

Türk boylarının atasözleri Türkiye’de yeterince çalışılmamış bir konudur. Bu iki kitap Türkiye’de, Türkmen ve Kazak Türkçesindeki atasözlerini ele alan birkaç çalışma arasındaki yerini aldı. Kitapların yazarlarını hem kutluyor hem de kendilerinden konuyla ilgili yeni çalışmalar bekliyoruz.

